

Taja J. Gubenšek*

Fenomen učnih ur v Slovenskem šolskem muzeju

The Phenomenon of learning lessons in The Slovenian School Museum

Izvleček

Eden izmed splošnih ciljev vzgoje in izobraževanja je sodelovanje in povezovanje vzgojno-izobraževalnih institucij s kulturnimi ustanovami in širšim okoljem za kakovostnejšo vzgojo, izobraževanje in vseživljenjsko učenje. Današnji učni načrti na vseh ravneh izobraževanja pedagoge usmerjajo v muzeje, ki kot vezni členi vsebinsko dodatno ali v celoti nadgrajujejo pridobljeno šolsko znanje, predvsem pa odpirajo nove dimenzije kolektivnega spomina.

Slovenski šolski muzej, ki bo leta 2018 praznoval 120-letnico, je ustanovila Zveza slovenskih učiteljskih društev in sodi med najstarejše muzeje na Slovenskem. Kot prvi specialni muzej pri nas ima v vsebinskem kontekstu muzejskih pedagoških programov posebno povezovalno vlogo.

Abstract

One of the general purposes of education is cooperation and forging links between educational institutions on the one hand and cultural institutions and the wider environment on the other, with the aim of better education and lifelong learning.

Today's curricula at all educational levels steer teachers towards museums, which offer additional content or supplement the acquired school knowledge and, above all, open up new dimensions of the collective memory. The Slovenian School Museum, which will in 2018 celebrate its 120th anniversary, was founded by the Federation of Slovenian Teachers' Associations and is among the oldest museums in Slovenia. As the first specialist museum in Slovenia it plays a very special connecting role.

Ključne besede: Slovenski šolski muzej, učne ure, Cesarska pesem, Lepo vedenje ali bonton, Domača mačka

Key words: Slovenian School Museum, learning lessons, The Emperor's song, Nice behaviour or bonton, domestic cat

Eden glavnih dejavnikov za merilo uspešnosti delovanja muzeja so obiskovalci. Da bi privabili v muzej vedno več obiskovalcev, so programi slovenskih

* Taja J. Gubenšek, samostojna ustvarjalka v kulturi, kustodinja, producentka, sodelavka SŠM, Domžale, e-pošta: tajajg@gmail.com

muzejev vedno pestrejši in bogatejši, še posebej na pedagoškem področju. Pomembna dejavnost muzejske ponudbe so pedagoški in andragoški programi. Pedagoška dejavnost je v slovenskih muzejih vedno bolj pestra in iz leta v leto bogatejša. Cilj izobraževalnih programov v slovenskih muzejih je vseživljenjsko učenje, ki ga muzeji s pestrim izborom ponujajo tako najmlajšim kot tudi slušateljem tretjih univerz in vsem vmes po letih. Ker pa tukaj govorimo predvsem o prostovoljnem izobraževanju po lastni izbiri, je vloga muzeja kot izobraževalne institucije še toliko pomembnejša in dragocenejša.¹

Učne ure, ki so se v SŠM začele odvijati kot del pedagoške dejavnosti že v šolskem letu 1999/2000, so po osemnajstih letih neprekinjenega prikazovanja »žive zgodovine« v šolskih klopih postale »paradni konj« in glavna zanimivost obiska v Slovenskem šolskem muzeju. Naša publika so v glavnem res osnovnošolci, a popularnost stare šole, ko v zguljene šolske klopi z nostalgijo sede srednja in sploh starejša populacija, z leti ne jenja. Učne ure kot muzejske demonstracije izkušnje »po metodi lastne kože« je način, da si obiskovalci najlažje zapomnijo vsebino, nekaterim pa se še dodatno vsidra v srce. Različne vsebine učnih ur so se tako »prijele«, da si v SŠM danes lahko ogledate in se udeležite skupno štirinajstih učnih ur z različno tematiko iz zgodovine nauka v šolah.²

Zgodovinsko ozadje: herbartizem, formalne stopnje in formulirani stavki

Nastanek prve učne ure *Cesarska pesem* izhaja iz koncepta predstavitve zgodovine šolstva v sklopu pedagoškega programa razstave Homo sum Ljubljana in Ivan Hribar (MGML, 1997)³ in je časovno umeščena v zadnjih petnajst let Habsburške monarhije. V tem času je bila v avstrijskih deželah aktualna šolska zakonodaja, uvedena leta 1869 (*Državni osnovnošolski zakon*) in se je pri nas obdržala še po razpadu Avstroogrske. Uvedba t. i. »liberalne šolske zakonodaje«, ki iz naših osnovnih šol sicer formalno odpravlja telesno kazen (1869), časovno sovпада s pojavom *herbartizma*, ki sodi med najbolj uveljavljene koncepte novoveške pedagogike.⁴

Čeprav se herbartizem v javnih šolah Kranjske ni uveljavil kot celosten pedagoški sistem, pa je močno vplival na sam izgled javnih šol, vzgojo in pouk.⁵ Učno-vzgojni proces je bil natančno načrtovan, v okviru tega pa se je učiteljevo delo nadzorovalo. Učitelji so morali biti dosledni pri upoštevanju deželnih učnih

1 Pedagoški programi v slovenskih muzejih in galerijah, Skupnost muzejev Slovenije, 2011.

2 Pedagoški programi v šolskem letu 2017/18, Slovenski šolski muzej, www.ssolski-muzej.si

3 Avtorica razstave dr. Irena Žmuc, Mestni muzej Ljubljana, v sodelovanju s Slovenskim šolskim muzejem, 1996.

4 Edvard Protner, Herbartizem v izobraževanju učiteljev na Slovenskem, doktorska disertacija, Filozofska fakulteta Ljubljana, 1998.

5 Edvard Protner, Herbartistična pedagogika na Slovenskem (1869–1914), Maribor, 2001.

načrtov, prav tako so morali pripravljati natančne načrte izvedbe pouka v svojem razredu. Šolska praksa se je izvajala na temelju *učnih slik* – vnaprej predpisanih vzorcih izvedbe posamezne učne ure. O učnih slikah sta na Kranjskem takrat pisala predvsem Ljudevit Stiasny in Anton Maier.⁶ Medtem ko je Stiasny slovel kot najplodovitejši izdajatelj (poleg učnih slik je izdajal tudi redna konferenčna poročila z lastnimi teoretskimi razpravami) je bil strokovno bolj ocenjen kot na drugi strani Maier, »c. kr. okrajni šolski nadzornik razrednim učiteljem in učiteljicam prvega in drugega razreda ter šolskim voditeljem in voditeljicam«. Maier je izdal *Učne slike iz nazornega nauka*, kjer je določil »mimimalni podrobni učni načrt za nazorni nauk v prvem in drugem šolskem letu /..../ s formuliranimi stavki, ki naj se razvijajo pri pouku. Na tej podlagi so posamezniki po najnovejših metodiških načelih izdelali učne slike ... Pričujoča knjiga obsega le najvažnejšo stvarino, ki naj se uči v šoli. /..../ Razlikuje se bistveno od obilice istovrstnih knjig, v katerih je nagrmadene vse preveč učne stvarine ...« Protner ocenjuje, da gre pri Maierju za »... izrazit poseg v učiteljevo avtonomijo in nezaupanje v njegovo profesionalno usposobljenost, ki jo v takšni obliki ne zasledimo pri drugih avtorjih in še manj v herbartizmu.« (E. Protner, Doktorska disertacija ..., 284). Maierjev pojem *formulirani stavki* je po Protnerjevem mnenju smiselno povezan z »najnovejšimi metodičnimi načeli«, tj. teorijo *formalnih stopenj*. Tega pojma pri vodilnih herbartistih ne zasledimo, pri nas pa se je uveljavil vzporedno z uveljavitvijo formalnih stopenj. Formulirane stavke učenci ponavljajo na koncu učnih ur *Domača mačka* in *Lepo vedenje* kot kratek povzetek predelane učne snovi.

Priprava na učno uro

Ob prihodu v muzej vodja skupine (navadno sta na skupino 20–30 otrok dva pedagoga) preveri predhodno prijavo v sprejemnici muzeja, obiskovalce pa pozdravi vodič, ki jih seznani z osnovnimi informacijami o muzeju. Nato jih popelje v ogledni razred – staro učilnico z avtentičnimi predmeti, kjer učenci (če to niso, pa postanejo pri učni uri, vključno s svojimi učitelji, kar je za nekatere še posebej zanimivo in to tudi glasno odobravajo) dobijo podrobne napotke o poteku pouka »naših (pra)babic in (pra)dedkov.« Vodič obiskovalce obleče v šolske uniforme (predpasniki za dekleta in brezrokavniki za fante, pri učni uri lepopisja pa so obvezni še rokavniki) in jih nauči osnovne komunikacije z »gospodično učiteljico«, tj. pozdravom, predstavitvijo in nagovorom.⁷ Pri vseh obiskovalcih je vznemirjenost gotovo prisotna: pri mlajših zaradi povsem nepoznanih pravil, ki jih začenjajo spoznavati, in dejstva, da se vse odvija v veliko bolj utesnjenih prostorih, kot so jih navajeni iz »svoje« šole, za starejše pa verjetno bolj zaradi obujanja spominov na lastno šolanje, ki pa so pri večini še živi.

6 Anton Maier, *Učne slike iz prirodoznanja za III., IV. In V. razred*, Ljubljana 1904.

7 www.ssolski-muzej.si/slo/ navodila-ob -prijavi

*Gospodična učiteljica Medarda Meden (Taja J. Gubenšek)
v novem kostumu
(hrani Taja J. Gubenšek).*

Ker se garderobni prostor, kjer se sama kot »gospodična učiteljica Medarda Meden« pripravljam na učno uro, nahaja neposredno pred oglednim razredom, sem seveda nema in nevidna priča vsem razlagam vodičev. In po odzivu obiskovalcev (učencev in učiteljev) približno vem, »kaj bo« in »kaj me čaka v razredu.« Reakcije učencev in učiteljev so v glavnem na naši strani: so vodljivi, poslušni in sodelujejo. Za uspešno izvedeno »predstavo učne ure« namreč ni pomembno samo razumevanje navodil vodiča, pač pa tudi predhodna vloga učitelja (pedagoga, spremljevalca), ki skupino pripelje v muzej. Za njih smo napisali posebna navodila kot predpripravo na učno uro,⁸ da že predhodno učence seznaniijo z načinom poučevanja nekoč, posebnimi značilnostmi in predvsem kaznimi, ki so jih lahko deležni, če se ne drže pravil. Muzejski predmeti, priprava na učno uro, sodelovanje in odzivi vseh udeležencev pa skupaj pripomorejo k vzdušju predstave, ki se kot končni vtis zapiše v spomin vsem udeležencem. Pedagogi s svojo avtoriteto pa so navadno tisti, ki »napovedujejo« razplet učne ure v tem smislu, kako se bodo obnašali učenci. Nekateri ne morejo »iz svoje kože« in bi bili tudi pri učni uri še naprej učitelji. Zelo malo pa jih je še takih, ki premorejo avtoriteto v pravem pomenu in ima

njihova beseda (ukaz) še vedno »magično moč«. Večina učiteljev je bolj v vlogi spremljevalcev in njihovega vpliva na vedenje otrok ni opaziti.

Domača mačka

Učna ura *Domača mačka*⁹ je nastala kot del pedagoškega programa v Slovenskem šolskem muzeju in sva jo zasnovali s kolegico Matejo Ribarič na osnovi starih učnih načrtov naravoslovja (prirodopisa). Pripravljena je po »Učnem poskusu za višji oddelek«, ki ga je v »Listu za šolo in dom« objavil Josip Vidic.¹⁰

8 Prav tam.

9 Fran Erjavec, Mačka, Drugo berilo in slovnica za občne ljudske šole, Dunaj, 1895.

10 Josip Vidic, Popotnik, 1881, Domača mačka.

Učna ura vsebuje tudi elemente *herbartistične teorije formalnih stopenj s formuliranimi stavki*,¹¹ enega najbolj uveljavljenih konceptov v pedagogiki (o tem več v nadaljevanju), s čimer hočemo nazorno prikazati *način* poučevanja iz več kot stoletne preteklosti.

Muzejski demonstraciji po drugi strani vonj preteklosti »pričara« stroga *gospodična učiteljica*, oblečena po modi iz konca 19. stoletja: v dolgi obleki do gležnjev, zapeti do vratu, z visoko spleteno kito na glavi, naočniki na koncu nosu in nepogrešljivo leskovo palico v roki. *Učilnica* je opremljena z avtentičnimi predmeti avstro-ogrske šole: v lesenih, ozkih klopeh z odprtino za črnilnik in pero učenci sedijo kot v cerkvi. Kateder je postavljen na podest, da učiteljica za njim lahko gleda na učence zviška in tako z lahkoto ustvari strahospoštvalni odnos do učencev. Nad katedrom visi slika cesarja Franca Jožefa, stene učilnice krasi jo še učne slike, stari (zgodovinski) zemljevidi, abakus in razpelo. Učna ura kot igran prikaz pouka izpred stotih let temelji tudi na disciplinskih ukrepih: pregled čistoče rok na začetku pouka, kaznovanje z leskovo palico, klečanje na koruzi, sedenje v oslovski klopi; modi tega obdobja: učenci in obiskovalci so pri uri oblečeni v predpasnike (dekleta) in telovnike (fantje); v skladu z zgodovinskim obdobjem je opremljena tudi učilnica z vsemi že naštetimi učnimi pripomočki tistega obdobja.

Učna ura Domača mačka zajema zgodovinski pregled udomačitve mačke izpred 8000 let (Prednja Azija) do današnjih dni. Učenci spoznavajo mačkine *telesne in značajske lastnosti*, se učijo *slovenskih in latinskih pregovorov o mački*, kjer so jim v pomoč *stare učne slike*, *preberejo berilo o mački in ponavljajo učno snov* »v formuliranih stavkih«. Pri učenju telesnih lastnosti mačke je še posebej zanimiva povezava s fiziko in njenimi zakonitostmi (skrivnost mačjega doskoka v povezavi z načelom ekvivalentnosti) kot tudi kemije oz. industrije (proizvodnja avtomobilskih pnevmatik na podlagi preučevanja krčenja in širjenja mačkinih blazinic).

Pri tej učni uri gre za zanimiv preplet naravoslovja (fizike/mehanike), geografije, slovenščine in celo latinščine. Tema je zaradi prilagodljivosti primerna za poučevanje na vseh starostnih nivojih, razvojnim sposobnostim najmlajših do najstarejših, saj velik del vsebine temelji na opazovanju in splošnem znanju o tej priljubljeni domači živali.

Pri učni uri Domača mačka (lat. *Felis Domestica*, nem. *die Hauskatze*) obiskovalci s pomočjo učnih pripomočkov: nagačene mačke, učnih slik in berila spoznajo mačkine *telesne in značajske lastnosti*, v starih slovenskih in latinskih pregovorih njene *navade*¹² ter v berilu Frana Erjavca¹³ še druge zanimivosti ter spretnosti. Kot udomačeno žival so jo sicer poznali že stari Egipčani prib. 3000 pr. n. št. in so jo častili kot žival, posvečeno boginji *Bastet*. Skrivnost mačjega

11 Protner, Herbartizem, doktorska disertacija.

12 Učni list Domača mačka, Mateja Ribarič in Taja Gubenšek, SŠM; glej tudi www.ssolski-muzej.si/ Muzejske učne ure

13 Drugo berilo, 1895.

Učna ura Domača mačka (hrani Taja J. Gubenšek).

doskoka in obrat v ugoden položaj sta predmet francoskih akademskih razprav leta 1894, v istem obdobju pa so angleški raziskovalci objavili študije fotografij padajočih mačk.¹⁴ Med vsemi zvermi so mačke »najkrvoločnejše in najopasniše, enako strahovite zaradi moči in okretnosti, kot da v svojem telesu ne bi imele kosti«.

V Evropo je prišla mačka pred začetkom našega štetja v Italijo in je bila kar tri stoletja neopazna, saj so vsa sredozemska ljudstva za pokončevanje miši in podgan gojila podlasice. Po nekaj stoletjih je mačka prekoračila Alpe in se udomačila v Srednji Evropi, kjer je še v 9. stol. zelo redka žival.

Mračni srednji vek mački ne prinese nič dobrega in okoli mačke je bilo napletenih vrsto vraževernih zgodbic. Predstavljali so jo v spačeni podobi, tako da je bila v očeh ljudi pošastno bitje s čarobno močjo, ki nesrečo in bolezen prinaša namesto odganja.

Ura vključuje tudi herbartistične učne metode (formulirane stavke, ki jih učenci po razlagi večkrat glasno ponavljajo za gospodično učiteljico, npr: *Mačka je domača žival! Mačka je jako čista in snažna žival, kar naprej se umiva! Tudi v temi zelo dobro vidi! Njen sluh je tenak! Mačka lovi miši, ki jih pograbi v skoku! Mačka ima devet življenj!*

Mačke so sicer zaradi izrednih telesnih lastnosti in gibčnosti prišle v učbenike mehanike. In kot navaja dr. Janez Strnad, je bila s tem razložena tudi dilema, »da ima mačka sedem (ali celo devet) življenj: mačkino gibčnost vidimo, kadar pada. Mačka vedno pade na noge. Po splošnem mnenju je padanje mačke z večje višine manj nevarno ...Če mačka začne padati v nerodnem položaju, v tem primeru potrebuje nekaj časa, da se spravi v položaj z nogami navzdol, v katerem preстане sunek sile ob pristanku brez večjih poškodb. Kako se sploh lahko zasučé v želeni položaj, če se vrtilna količina ohrani? Skupni navor vseh zunanjih sil na mačko je namreč ves čas padanja enak nič, če se ne oziramo na navor zračnega upora v morebitni nesimetrični legi« (po načelu o ekvivalentnosti in Berryjeve geometrijske faze¹⁵). Takih podrobnosti pri učni uri sicer ne sprašujem, saj je za nekatere dovolj ustrahovalno, da so vprašani »pred katedrom«.

¹⁴ Janez Strnad, O padanju mačke, Fizika v šoli 3, (1997) 2.

¹⁵ Prav tam.

*105 let Gimnazije Celje Center, učni uri Lepo vedenje in Domača mačka
(hrani Taja J. Gubenšek).*

Če se vrnemo k učnemu načrtu v Popotniku (1889) in »orisu« Domače mačke – njenih glavnih telesnih značilnosti ali »opis živali z biološkega stališča« (A. Maier, 1904),¹⁶ to zaključimo z opisom *dlake*, različnih barv le-te, *pomeni črne mačke* za vraževerne. Opišemo tudi njeno različno oglašanje, ki je odvisno od njenega razpoloženja in potreb: *mijavkanje, predenje, pihanje, pljuvanje in prhanje*. V glavnem so učenci že podučeni, kako se mačka obnaša, ko gre na lov. Lovi v naskoku, druge živali »napada, lovi in vjeda«, zato jo imenujemo roparico. Zanimive so tudi značajske lastnosti mačke, ki jih pred katedrom razlagajo vprašani: Mačka je hinavska (»spredaj liže in zadaj praska«) samosvoja, potuhnjena, nepodučljiva, ni navezana na ljudi, pač pa le na prostor (»ko se naveliča, odide«) in ne mara psov. Učenci posamezno razlagajo različne pregovore o mački:

- *S psom živi v sovraštvu.*
- *Bila sta si kot pes in mačka: vseskozi sta si bila v laseh.*
- *Ne kupuj mačka v žaklju!*

Učenci naštejejo še vse preostale značajske lastnosti mačke:

je spretna, pametna, preudarna, dobra opazovalka, gibčna, zelo snažna in se ne boji vsakega nasprotnika. V psa se zakadi s kremplji ali pobegne pred njim na drevo. Je igriva in koristna žival. Zakaj? Ker nam v hiši lovi miši!

Učenci glasno ponovijo formulirani stavek:

Mačka je zelo snažna in koristna žival, ker nam v hiši lovi miši!

¹⁶ Anton Maier, Učne slike iz prirodozlovja za III., IV. In V. razred, Ljubljana, 1904.

Lepo vedenje ali bonton

Težko pričakovana je bila učna ura *Lepo vedenje* (fr. bon ton, slo. *bonton, olika*), ki je bila umeščena v pedagoški program v šol. l. 2007/08. Leta 1905 je bil sprejet nov splošni Šolski red za ljudske šole v Habsburški monarhiji, ki je vključeval tudi slovenske dežele. Novi »definitivni učni in šolski red« je predpisoval, da mora učiteljstvo vsake šole v društvu s šolskim zdravnikom sestaviti šolski red za učence, ki bi naj določeval, »*kako se imajo učenci obnašati v šoli in zunaj nje, kdaj začenja in kdaj končuje pouk in ki bi naj dal pravec vsemu šolskemu obisku ... Splošne določbe šolskega reda se morajo učencem čitati početkom šolskega leta, ako je to mogoče, posameznosti pa si pomnijo učenci med letom. Takisto se mora šolski red izročati učencem, da ga izroče starišem, v učni sobi pa mora biti vidno obešen, najbolje poleg urnika.*«¹⁷ Vsak učenec pri uri dobi izvod petindvajstih Šolskih postav,¹⁸ ki jih mora za domačo nalogo na glas prebrati »svojim roditeljem ali njih namestnikom« in se jih naučiti na pamet ter se po njih ravnati. Učencem preglavice povzročajo starinski izrazi, kot so:

- postavati po poti (ustavljati se),
- razkriti se v razredu (odložiti pokrivalo),
- sedeti na odkazanem prostoru (v svoji klopi),
- ne oskruni šolskih klopi (ne poškoduj šolske imovine),
- bodi pokoren svojim starišem (ubogaj starše).

13. šolska postava: Bodi vsak dan umit, počesan, čedno oblečen, raztrgan ne bodi nikoli!

13. postava govori o osebni higieni: »Bodi vsak dan umit, počesan, čedno oblečen; raztrgan ne bodi nikoli! ... *NOHTOVI naj ne bodo predolgi, ne prekratki. Redno si jih striži in trebi, sam zase, ne v družbi, ne pri mizi, v gostilni in ne v šoli. Nikoli ne imej črnih robov, kožico pa odmekni in ostrizi! Nohtove je treba rezati tako, da so zaokroženi, kakor rastejo po naravi ... LASJE so lepi, ako so bujni in suhi. Mastne lase si moraš umivati vsake 3, 4 dni ali vsaj vsakih 8 dni v čimbolj vroči vodi, ki ji primešaj žlico sode. Lase si močno namili in nato izperi v mlačni vodi, ki jo (v laborju) vsaj dvakrat zamenjaš. Nato si lase osuši, če nimaš električnega suševalca, to naredi s pahljačo ali vročimi robci, v katere si glavo ponovno zaviješ. Suhe lase pa namaži s stepenim jajčnim rumenjacom. Po masaži si lase umij v mlačni vodi, potem pa hladno osuši s starim pajčolanom... USEKUJ se v robec, ki ga menjaj vsak dan. Med usekovanjem se vselej nekoliko okreni, ter opravi to brez trobentanja, pljuvanja in hrkanja. Grda navada nekaterih ljudi je, da vedno pogledajo na svoj sluz ali pljunek v robcu. To je strašna nespodobnost!*« Demonstracija praktičnega prikaza

¹⁷ Disciplinarni red c. kr. državne gimnazije na Kranjskem, potrjen leta 1887.

¹⁸ Šolske postave, okoli leta 1907, Ljudska šola Goriče pri Kranju.

usekovanja v robček iz blaga povzroča vprašanemu ponavadi kar precej zadrege, ostalim pa zabavo, saj je potrebno vse pokazano tudi pravilno »orisati«!

Učno uro bontona zaključimo seveda s formuliranimi zapovedmi, ki jih morajo učenci pomniti in jih zato glasno ponavljajo za gospodično učiteljico:

Ne zdehaj med poukom!

Ne praskaj si glave!

Ne vrtaj s prstom po nosu in ušesih!

Ne grizi si nohtov!

Ne pljuvaj po tleh! (Kam pa? V pljuvalnik!)

Spoštuj stariše in starejše! (In tudi sorodnike, sosede, prijatelje, sošolce ...)

Živi složno z ljudmi druge vere in druge narodnosti!

Zaključek

Ugotavljamo, praksa pa to potrjuje, da je pri muzejskih učnih urah gotovo *ustvarjeno vzdušje* tisto, ki obiskovalce (učence) prepriča, čeprav ga dosežemo s strogimi in preživetimi pravili (pa so res povsem preživeta?) ter se poslužujemo strahospoštovanja. Po drugi strani pa strahospoštovanje izrabljamo za to, da učence usmerimo k razmišljanju. To je naprimer pri učni uri Domača mačka zaradi poznavanja »tvarine« seveda zelo enostavno: vsi poznajo mačko kot domačo žival, nekateri tudi kot svojo lastno domačo žival, s katero imajo v glavnem vsi dobre izkušnje. In kot učenci povedo iz lastnih izkušenj, je tudi trema posledično manjša.

Čeprav gre za muzejsko demonstracijo, je naš glavni namen ta, da učence usmerjamo *k poslušanju, opazovanju, spoštovanju in koristnim navadam, kot je recimo koristna izraba časa (Čas je zlato/Die Zeit ist knapp./Tempus irreparabile fugit./Carpe diem.)*, glasnemu branju pred spanjem, ali k higieni (npr. čistoča rok in čevljev), urejenosti in nošenju čistega, zlikanega robčka v žepu, če omenim le najbolj izstopajoče. Ti bistveni elementi imajo kljub odmaknjenosti šolskega učnega načrta, iz katerega izhajajo, še kako aktualni pomen.

Povzetek

Učne ure so v Slovenskem šolskem muzeju glavni program pedagoške dejavnosti in se kontinuirano odvijajo že osemnajsto šolsko leto zapored. Kar blizu četrtr milijona učencev različnih starosti je v teh letih že sedlo v naše »zguljene šolske klopi«, na kar smo seveda zelo ponosni. Inovativna igrana interpretacija stare šole kot »živa zgodovina« je postala naš »paradni konj«, ki mu v slovenskem prostoru ni para, čeprav dobiva take in drugačne posnemovalce. Smiselnost izvajanja programa potrjujejo navdušene reakcije učencev in učiteljev po končani učni uri. Pri učiteljih je gotovo nostalgija po izgubljeni avtoriteti, pri učencih pa ugotovitev, da strogost, doslednost, red in disciplina niso neki »bavbavi« preteklosti, pač pa le

PRIDI veliko **druženje** generacij
gimnazije celje - center

PRIDI NAŠIH 100+5

petek, **15.9.**, ob 19. uri na GCC
(22.30 maturanc after party v MCC)

sobota, **9.9.**, ob 9. uri na GCC
tek za 5ko - rekreativni tek ob Savinji
prijave na tek: drustvo@gcc.si

#društvo drugošci
več na: gcc.si, fb, instagram
organizatorja: društvo gcc, gimnazija celje - center

105 let Gimnazije Celje Center (hrani Taja J. Gubenšek).

njni pogoj za nemoteno delo in učenje. Pri učnih urah gre seveda predvsem za to, da »gospodične učiteljice« in »gospodje učniki« podajamo učno snov (»izvajamo pouk«), učenci pa si morajo »snov« (podatke, številke, besede, dejstva ...) zapomniti. Na kakšne načine, s kakšnimi metodami in po kateri poti to dosežemo, so seveda spremenljivke. Na nekatere muzejska demonstracija opozarja in jih skuša obiskovalcem tudi približati. Navdušeni odzivi obiskovalcev nam potrjujejo, da smo na pravi poti.¹⁹ In nič drugače ni bilo tudi po izvedbi delavnice učna ura Bonton ali Lepo vedenje na 1. Nacionalnem posvetu ŠOLA IN MUZEJI letos v Mariboru.

Učne ure so v osemnajstih letih tako postale pomemben dejavnik pri širšem procesu socializacije učencev. To nam lahko dokazuje, da permissivna vzgoja, ki so jo otroci danes deležni doma in v šoli, ni nujno najboljša popotnica za njihovo življenje. Zato spoznavanje »dobrih praks« iz preteklosti gotovo ni škodljivo.

Viri in literatura

Viri:

Šolske postave okoli leta 1907, Ljudska šola Goriče pri Kranju.

1. Nacionalni posvet Šola in muzeji, www.solainmuzeji.si

Muzejske učne ure, www.ssolski-muzej.si

Na posvetu v Mariboru o muzejski pedagogiki, www.sta.si/2391427

Zavod EDUCA Izobraževanje, www.educa.si

Literatura:

Čitanka za obče ljudske šole, Dunaj, 1915.

Erhatic Širnik, Romana. *Bionika, Lahko mačke in čebele prispevajo k večji varnosti v prometu?* Gea, oktober 2002.

Erjavec, Fran. *Drugo berilo za ljudske šole*, 1895.

Govekar, France. *Prirodopisje za ljudske šole*, 1871.

Herbart, Johann-Fridrich. O vzgoji pod javnim vplivom, *Sodobna pedagogika*, letnik 46, 1995.

Lichtenwallner, Matija. Formalne stopnje, *Popotnik* 1897.

Macher, Ivan. *Prirodopis živalstva*, 1907.

Maier, Anton. *Učne slike iz prirodoslovja za III., IV. In V. razred*, Ljubljana, 1904.

Medveš, Zdenko. Herbartizem v izobraževanju učiteljev na Slovenskem, *Sodobna pedagogika*, 4, 1999.

Pedagoški programi v Slovenskem šolskem muzeju v šolskem letu 2011/12.

Pedagoški programi v slovenskih muzejih in galerijah 2011 – 2013, Skupnost muzejev Slovenije, Ljubljana, 2011.

¹⁹ Najbolj mi laskajo vprašanja presenečenih učiteljic na koncu ure, npr.: »Pa kako ste vedeli, da morate ravno njega/njo vprašat?«

- Perko, Verena. *Muzeologija in arheologija za javnost: muzej Krasa*, 2014.
- Potočnik, Dragan. *Zgodovina, učiteljica življenja*, založba Pivec, 2009.
- Protner, Edvard. Pedagogika in izobrazba učitelja med razsvetljenstvom in neo-humanizmon, *Sodobna pedagogika*, letnik 47, 1996, št. 1-2.
- Protner, Edvard. *Herbartizem v izobraževanju učiteljev na Slovenskem*, doktorska disertacija, Filozofska fakulteta ljubljana, 1998.
- Protner, Edvard. *Herbartistična pedagogika na Slovenskem (1869-1914)*, Maribor, 2001.
- Icomov kodeks muzejske etike, Društvo ICOM, Mednarodni muzejski svet, Slovenski odbor, Ljubljana, 2005.
- Smolik, Hans. – Vilhelm. *Živalski svet*, DZS, Ljubljana, 1967.
- Strnad, Janez. O padanju mačke, *Fizika v šoli* 3, 1997.
- Vidic, Josip. Domača mačka, *Popotnik*, 1881.
- Tretja čitanka za osnovne šole, Ljubljana, 1925.

Učni pripomočki:

- Zemljevid Habsburške monarhije in sveta,
- slika cesarja Franca Jožefa,
- učne slike domače mačke,
- nagačena mačka kot učni šolski rekvizit,
- učni list Domača mačka,
- berilo: Mačka, Fran Erjavec ,
- Šolske postave, okoli leta 1907, Ljudska šola Goriče pri Kranju.

Garderoba:

Kreatorka novih kostumov za »gospodično učiteljico« Medardo Meden je modistka Marjeta Vidic (ex Mura), (čevlji Alpina), predpasnike in telovnike za obiskovalce – »učence« pa je sešila gospa Marija Srebot.